

Metodologie pedagogického a sociologického výzkumu – **KPAD/7135**

- **Vyučující:** prof. PaedDr. Pavel Doulik, Ph.D. - kancelář CS 320, telefon: 475283166 (České mládeže 8), email: Pavel.Doulik@ujep.cz, web: <http://paveldoulik.webnode.cz/>
- **Určeno pro:** Sociální pedagogika - prezenční forma, 2. ročník Bc. studia
- **Semestr:** zimní 2025/26
- **Dotace:** 2 hodiny přednášky + 1 hodina cvičení týdně/13 týdnů semestru, 5 kreditních bodů
- **Kontroly studia:** zápočet + zkouška

Cíl předmětu (anotace)

Náplní kurzu je seznámení studentů se základní problematikou výzkumu (hypotézy, výzkumný soubor, validita, reliabilita) a dále pak s tradičními metodami, které se používají jak v kvantitativním, tak v kvalitativním výzkumu. Jedná se např. o pozorování, škálování, dotazníkové metody, interview, experiment, obsahovou analýzu textů atd. Studenti se s danými metodami seznámí v teoretické rovině, ale důraz je kladen i na jejich praktickou aplikaci. Předmět je rovněž zaměřen na seznámení studentů se základy zpracování výzkumných dat.

Získané způsobilosti (kompetence)

Studenti se s danými metodami seznámí v teoretické rovině, ale důraz je kladen i na jejich praktickou aplikaci. Předmět je rovněž zaměřen na seznámení studentů se základy statistického zpracování výzkumných dat. Studenti porozumí filozofickým a propedeutickým základům výzkumu pedagogických jevů. Dokážou charakterizovat jednotlivé výzkumné metody a techniky. Zvládnou vytvořit základní design kvalitativně i kvantitativně orientované výzkumné studie (formulace výzkumného problému, stanovení cílů výzkumu, formulace hypotéz, výběr výzkumného vzorku, adekvátní volba metod a technik). Studenti ovládají základní postupy zpracování dat tak, aby byli schopni vyhodnotit výsledky výzkumu a validně je interpretovat.

Přehled témat přednášek

Cílem přednášek je seznámit studenty s teoretickým vymezením hlavních specifík empirického zkoumání pedagogických jevů. Obsah přednášek je orientován na základní prvky pedagogického výzkumu – zejména koncipování vlastního výzkumu a charakteristiku metod a technik v pedagogickém výzkumu používaných.

1. Úvod do metodologie – specifika, osobnost badatele
2. Koncipování vlastního výzkumu – výzkumný problém, otázky, hypotézy, výzkumný soubor
3. Kvalitativní a kvantitativní přístupy v pedagogickém výzkumu
4. Validita a reliabilita výzkumu, strategie výzkumu, typy empirického měření
5. Výzkumné techniky a metody
6. Pozorování
7. Škálování
8. Dotazník
9. Interview
10. Obsahová analýza
11. Projektivní metody
12. Pedagogický experiment
13. Q-metodologie
14. Sémantický diferenciál
15. Didaktické testy
16. Sociometrie
17. Metody a charakter kvalitativního výzkumu

Přehled témat cvičení a úkolů

Cvičení jsou orientována na praktickou aplikaci témat řešených v rámci přednášek. Cílem je procvičení jednotlivých aspektů empirického výzkumu pedagogických jevů na modelových příkladech. Studenti budou řešit úlohy, které jsou součástí elektronické cvičebnice metodologie pedagogického výzkumu a didaktických testů (dostupné na <http://cvicebnice.ujep.cz/>). Studenti prezentují svá řešení úkolů a budou konzultovat s kolegy s cílem najít optimální řešení. V případě potřeby budou studenti řešit ještě další úlohy zadané přímo na cvičení.

1. Úvod do metodologie – specifika, osobnost badatele
2. Koncipování vlastního výzkumu – výzkumný problém, otázky, hypotézy, výzkumný soubor
3. Kvalitativní a kvantitativní přístupy v pedagogickém výzkumu
4. Validita a reliabilita výzkumu, strategie výzkumu, typy empirického měření
5. Výzkumné techniky a metody; metody pedagogického výzkumu I – pozorování
6. Metody pedagogického výzkumu II – škálování, dotazník, interview, obsahová analýza
7. Metody pedagogického výzkumu III – projektivní metody, pedagogický experiment, Q-metodologie, sémantický diferenciál, sociometrie
8. Didaktické testy
9. Metody a charakter kvalitativního výzkumu

Požadavky k zápočtu:

1. docházka na cvičení - povoleny jsou maximálně 2 absence bez uvedení důvodu (v případě 3-4 absencí bude zadán na konci semestru úkol navíc, více než 4 absence znamenají nesplnění podmínek pro udělení zápočtu);
2. aktivní účast na cvičeních (řešení problémů, diskuse, příprava témat na seminář).

Požadavky ke zkoušce:

Zkouška je ve formě **didaktického testu**. Obsahem testu jsou okruhy vymezené jako témata přednášek. Zkoušky se mohou zúčastnit jen ti studenti, kteří předtím získali zápočet z toho kurzu.

Základní literatura:

1. DOULÍK, P. *Vybrané základy metodologie pedagogického výzkumu (se cvičeními)*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2016. ISBN 978-80-7414-989-4.
2. DOULÍK, P., ŠKODA, J., BÍLEK, M. *Cvičebnice vybraných metod pedagogického výzkumu*. [CD-ROM]. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2004.
3. ŠKODA, J., DOULÍK, P. *Zásady správné tvorby, použití a hodnocení didaktických testů v přípravě budoucích učitelů*. [CD-ROM]. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2006.
4. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
5. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
6. GAVORA, P. a kol. *Elektronická učebnice pedagogického výzkumu*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978-80-223-2951-4.
7. GULOVÁ, L., ŠÍP, R. (eds.) *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4368-4.
8. PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
9. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999.
10. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
11. SKUTIL, M. et al. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
12. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Doporučená literatura:

1. CHRÁSKA, M. *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999.
2. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s. 207.
3. CHRÁSKA, M. *K současným trendům pedagogického výzkumu ve světě*. Olomouc: PF UP, 1995.
4. CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: VUP, 1998.
5. PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum*. Praha: Karolinum, 1995.
6. ŠVEC, Š. et al. *Metodologie věd o výchově*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.